

УДК 001.895:657.6

Бенько М. М.

*докт. екон. наук, професор кафедри фінансового аналізу і контролю
Київського національного торговельно-економічного університету*

МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ

У статті досліджено сутності інновацій, інноваційного розвитку визначено зміст інноваційної діяльності, інноваційного процесу та управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі. Визначено мету інноваційної діяльності та управління інноваційною діяльністю в обліково-аналітичному та контрольному процесі.

Ключові слова: інновація, управління, інноваційна діяльність, інноваційний процес.

Постановка проблеми. Модель інноваційного розвитку підприємств та обліку, аналізу і контролю, зокрема, є результатом змін, що відбулись у економіці в зв'язку з ринковими перетвореннями і в механізмах прийняття управлінських рішень. Нині інновації та інноваційна діяльність набувають дедалі більшого значення та стають важливим інструментом конкурентної боротьби. Інноваційна діяльність на підприємствах має на меті різні завдання та обумовлена факторами технічного, фінансово-економічного, політичного, ресурсного і ринкового характеру. В управлінні інноваційною діяльністю на підприємствах ці фактори мають неабияке значення. Інноваційна діяльність у обліку, аналізі і контролі як цільовій підсистемі інновацій потребує окремої концепції управління, що залишається недостатньо дослідженим питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових робіт знаних вітчизняних і зарубіжних вчених, що присвячені питанням впливу

інновацій на фінансово-господарську діяльність підприємств, облік, аналіз і контроль, як цільові підсистеми інновацій, дозволили прийти до висновку, що питання змісту інноваційної діяльності, інноваційного процесу та управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі нині лишається поза увагою наукової спільноти. Так, впритул наблизились до цих питань М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, О. І. Волков, С. В. Івахненко, Ю. А. Кузьмінський, П. П. Микитюк, Є. В. Мних, М. С. Пушкар, М. С. Рошка, та інші. Публікації названих авторів створюють поле для генерування нових рішень у даному науковому напрямку.

Формулювання цілей статті. Ціль даної статті - на основі дослідження сутності інноваційної діяльності, інноваційного процесу, управління інноваційною діяльністю, визначити зміст інноваційної діяльності, інноваційного процесу та управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі. Визначити мету інноваційної діяльності та управління інноваційною діяльністю в обліково-аналітичному та контрольному процесі, що обґрунтовує запити на здійснення інноваційної діяльності в обліку, аналізі і контролі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до завдань і заходів Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток» та Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки демонструє, що акцент робиться саме на новітніх науково-технічних розробках, а не на інноваційному потенціалі організаційно-управлінських інновацій, тобто на можливостях в економіці, які відкриваються створенням нових бізнес-моделей, маркетинговими, організаційними, фінансовими, комерційними інноваціями [5; 8]. Вкладання коштів у науково-технічні розробки (науку) - це довгострокові, з високим ризиком інвестиції, а інновації - це більшою мірою використання теперішніх можливостей, а меншою - вкладання в майбутнє. Створення автоматизованих систем обліку,

аналізу і контролю (АСОАК), автоматизованих систем управління підприємством (АСУП) є інноваціями саме такого характеру.

У широкому розумінні інноваційна діяльність - це взаємозалежна та узгоджена послідовність дій, які формують економічний механізм інноваційної діяльності і спрямовані на використання і комерціалізацію проміжних і кінцевих результатів наукових (науково-дослідних) і проектно-конструкторських робіт та розробок, що припускає використання результатів для втілення їх у новому чи вдосконаленому продукті. За допомогою технологічного процесу його виготовлення або вдосконалення й обумовлює випуск на ринок або процес експлуатації нового конкурентоспроможного інноваційного продукту (рис. 1.).

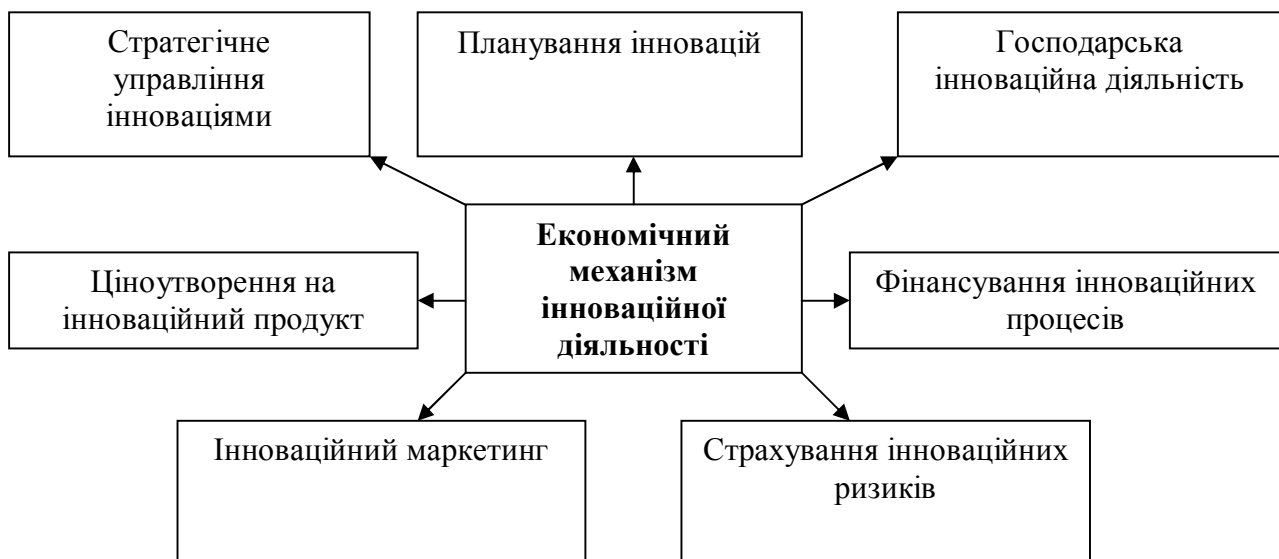

Рис. 1. Складові економічного механізму інноваційної діяльності

У цьому контексті інноваційна діяльність тлумачиться як матеріалізація науково-технічного прогресу. Вона спрямована на практичне використання науково-технічного результату й інтелектуального потенціалу з метою одержання нового або поліпшення наявного продукту, тобто його виробництва [1, с. 36].

Проміжок часу починаючи від появи ідеї до закінчення періоду використання нововведення називається життєвим циклом інновації. У

міжнародному стандарті з управління якістю ISO-9004 «Системи менеджменту якості. Рекомендації з покращення діяльності», визначені стадії життєвого циклу інноваційного продукту [7].

Господарський кодекс України визначає, що інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими термінами окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя [3]. Отже, інноваційна діяльність трактується більш широко - не тільки як виробництво нового інноваційного продукту у виробничій сфері, а і як упровадження організаційно-управлінських інновацій.

У вже згадуваному нами міжнародному стандарті ISO-9004 зазначається, що послідовність робіт, які здійснюються протягом життєвого циклу інновації, становлять інноваційний процес [7]. Інноваційні процеси є складовою інноваційного розвитку економіки і розгортаються в інноваційній сфері. Інноваційна сфера являє собою систему взаємодії виробників інноваційної продукції, інвесторів та споживачів. Виходячи з цього у системі класифікації інноваційних процесів вважаємо за потрібне визначити облік, аналіз і контроль як інноваційну сферу інновацій - тип інноваційного процесу. Слід зазначити, що інноваційний процес - це єдиний, який поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво та управління. Тож важливого значення набувають дослідження, спрямовані на управління інноваційною діяльністю підприємств. Управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі є системою застосування комплексу принципів, норм, правил, методів, заходів, інструментів, зв'язків і економічних взаємовідносин у процесі побудови інформаційної системи обліку, аналізу і контролю та оцінки її ефективності. У ході цього процесу інновація набуває економічного змісту, а інформаційна система обліку, аналізу і контролю стає інноваційним продуктом.

Етапами інноваційного процесу є:

- 1) ідея взятися за предмет дослідження і об'єкт, який обіцяє економічну вигоду;
- 2) визначення залежностей і зв'язків у об'єкті;
- 3) дослідження – теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка відкриттів чи спостережень, виявлення причин і наслідків, функціональних взаємозв'язків;
- 4) розроблення схем, конструкцій, дослідних зразків, прототипів для вдосконалення виявлених взаємозв'язків у досягненні цілей;
- 5) винахід - виявлення властивостей і ознак інновації;
- 6) упровадження у виробництво;
- 7) поточна реалізація - упровадження.

Схематично інновацію можна зобразити у вигляді системи, що має прямі і зворотні зв'язки (рис. 2).

Система управління інноваційною діяльністю вміщує два основні елементи: суб'єкт управління і об'єкт управління. Вони взаємодіють між собою через механізм управління. Оскільки така система є відкритою, то, відповідно, має вхід і вихід. На вході в систему перебуває інформація про стан і зміни зовнішнього середовища, позаяк інновації - це раціональна відповідна реакція на зміни, що відбуваються на ринку, та особливо на нові потреби ринку; інформація про ресурси та можливості підприємства відповісти на зміни, а також інформація безпосередньо про об'єкти управління. Дана інформація надходить суб'єктам управління, які поділяються на три категорії: апарат управління підприємством та його структурними підрозділами (відділ обліку, аналізу і контролю), що задіяні у процесі інноваційної діяльності; внутрішнє кадрове забезпечення - безпосередньо фахівці підприємства, що задіяні у процесі інноваційної діяльності; стороннє кадрове забезпечення, що задіяне у виконанні інноваційних розробок, їх упровадженні й оцінці інновацій.

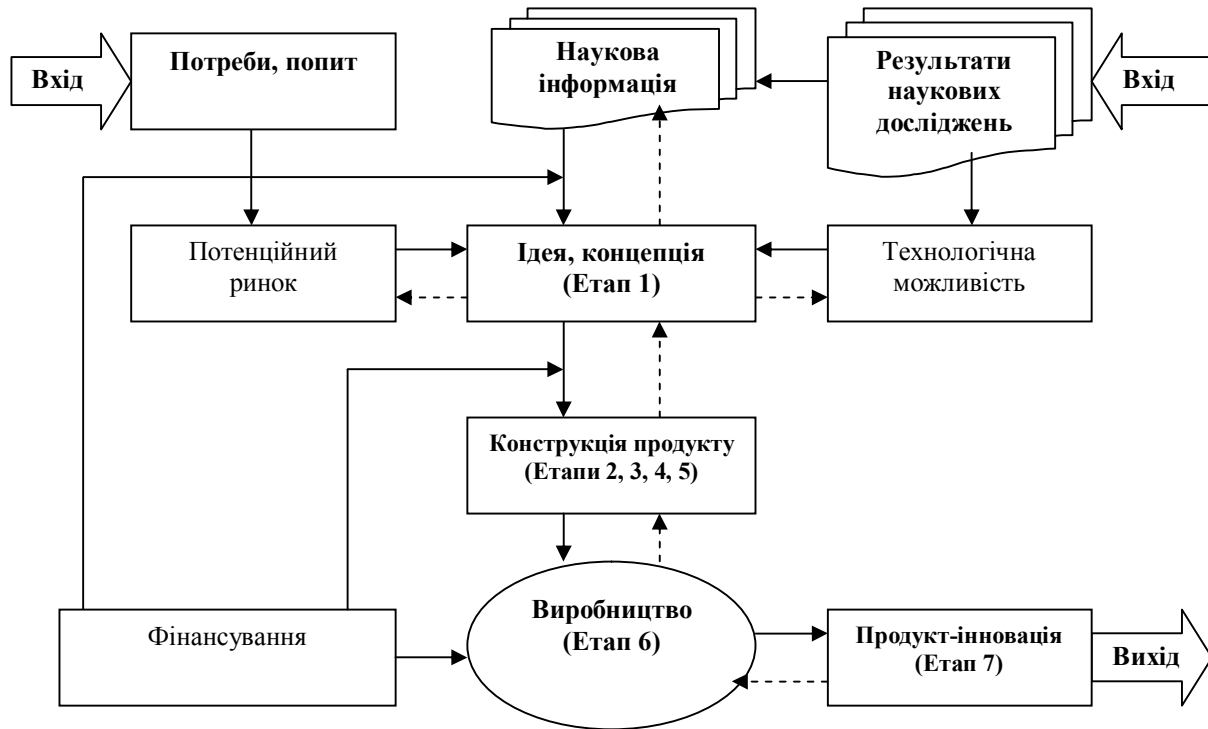

Рис. 2. Схема побудови обліку, аналізу і контролю як інноваційного продукту

Об'єктами управління інноваційної діяльності підприємства є безпосередньо інновації, інноваційні процеси, які реалізовані на конкретному підприємстві, а також економічні відносини, які виникають між учасниками інноваційної діяльності й ринком інновацій.

Основною метою управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі є забезпечення ефективного функціонування певного інноваційного процесу і як результат - забезпечення стійкого конкурентного становища на ринку, зниження витрат і зростання прибутку в довгостроковому періоді. А безпосередні цілі інноваційної діяльності можуть бути різні - від задоволення нової потреби споживача до скорочення витрат і часу в процесі здійснення облікового, аналітичного та контрольного інформаційного процесу.

Треба зазначити, що управління інноваційною діяльністю підприємства має виконувати певні функції які можна поєднати в такі групи: прогнозування,

формування інноваційних цілей і планування, координація, організація, стимулювання (активізація) і контроль [4, с. 19].

Будь-яка система управління інноваційною діяльністю має будуватися та здійснюватися за певними принципами: системність, комплексність, баланс інтересів суб'єктів інноваційного процесу, альтернативність варіантів розвитку, «розумна» орієнтація інновацій на задоволення запитів споживачів, «розумна крайність» ринкових позицій, орієнтація на інноваційний шлях розвитку, підтримка рівноваги між споживанням і відтворенням ресурсів, гнучке реагування, виправданість ризику [2, с. 254].

Важливою складовою механізму управління інноваційною діяльністю підприємства є функціональні підсистеми, у рамках яких відбувається інноваційна діяльність. Вважаємо справедливим підхід більшості науковців [6; 17] щодо виокремлення функціональних підсистем підприємства за бізнес-процесами, що сформовані на основі класифікації інновацій за сферами використання: маркетингові, обліку, аналізу і контролю, фінансові, організаційні, управлінські, кадрові, матеріально-технічні, технологічні.

В управлінні інноваційною діяльністю вирізняють також структурно-функціональні підсистеми: прогнозування і планування, організації, мотивації, інформаційного забезпечення [2, с. 262].

Важливим елементом механізму управління інноваційною діяльністю підприємства є стратегія, тобто комплекс послідовних заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети. Стратегія при цьому має визначати порядок дій управління інноваційною діяльністю. Зокрема, М. С. Рошка [6] вважає за доцільне виділити такі етапи стратегії управління інноваційною діяльністю підприємства:

- визначення місії й цілей підприємства;
- діагностика зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, виявлення основних загроз і проблем, яких можна уникнути за допомогою інновацій;

- оцінка інноваційного потенціалу підприємства;
- розроблення й оцінка інноваційних альтернатив розвитку підприємства з урахуванням ризику;
- вибір цільової підсистеми й виду інновації;
- формування забезпечувальної підсистеми управління інноваційною діяльністю підприємства;
- реалізація стратегії – вміщує впровадження розробленого стратегічного плану (програми) зі здійснення інноваційної діяльності;
- контроль за виконанням розробленого стратегічного інноваційного плану (програми);
- оцінка ефективності управління інноваційною діяльністю;
- коригування здійснюваної інноваційної діяльності.

Висновки. Незалежно від мети інноваційної діяльності метою управління інноваційною діяльністю має бути досягнута ефективність. Переконані, що в системі управління інноваційною діяльністю підприємства є доречним віднесення обліку, аналізу і контролю до структурно-функціональних підсистем. Запропоновані етапи стратегії управління інноваційною діяльністю підприємства повною мірою можна віднести до управління інноваційною діяльністю в обліку, аналізі і контролі.

Список використаної літератури

1. Афанасьєва Ю. Инновационное развитие: новая концепция монополии и конкуренции / Ю. Афанасьєва // МЭиМО. - 2005. - № 2. - С. 31-34.
2. Волков О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко; за ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенко. - К.: Центр учбової літ., 2007. - 662 с.

3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144 [Електронний ресурс]. - Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
4. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / П. П. Микитюк. - К.: Центр учбової літ., 2007. - 400 с.
5. Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток : Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=181072357
6. Рошка М. С. Управління інноваційною діяльністю торговельного підприємства [Електронний ресурс] / М. С. Рошка // Вісн. Хмельницьк. нац. ун-ту. - 2009. - № 4. - Т. 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_4_2/pdf/123-127.pdf
7. Системи менеджменту якості. Рекомендації з покращення діяльності: міжнар. стандарт з управління якістю ISO-9004 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.klubok.net/pageid143.html>
8. Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки: Державна цільова економічна програма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=180#1

БЕНЬКО М. М. МОДЕЛЬ ІННОВАЦІОННОГО РАЗВИТИЯ УЧЕТА, АНАЛИЗА И КОНТРОЛЯ

На основани исследования сущности инноваций, инновационного развития определено содержание инновационной деятельности, инновационного процесса и управления инновационной деятельностью в учете, анализе и контроле. Определена цель инновационной деятельности и управления инновационной деятельностью в учетно-аналитическом и контрольном процессе.

Ключевые слова: инновация, управление, инновационная деятельность, инновационный процесс.

BENKO M. M. MODEL OF INNOVATION FOR THE ACCOUNTING, ANALYSIS AND CONTROL

Based on the investigation of the essence of innovations, and the innovation activity is determined the content of the innovation activity, innovational process and management of the innovation activity in accounting, analysis and control was determined. Is defined also the goal of innovation activity and the management of innovation activity in accounting, analytical and in the control process.

Keywords: innovation, management, innovation activity, innovation process.